

Vodní právo 4

Ochrana vod a vodních zdrojů, ochranná pásma, odpadní vody a závadné látky, havárie a ekologická újma na vodách

Zdeněk Horáček
FPR ZČU, 2022/23

Vodní právo 4

Základní principy ochrany vod a vodních zdrojů

- **Čl. 7 Ústavy:**

Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství

- **§ 1 odst. 1 vodního zákona:**

Účelem tohoto zákona je chránit povrchové a podzemní vody, jako ohrožené a nenahraditelné složky životního prostředí a přírodní zdroje...

- **§ 29 odst. 1 vodního zákona:**

Zdroje podzemních vod jsou přednostně vyhrazeny pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou a pro účely, pro které je použití pitné vody stanoveno zvláštním právním předpisem.

- **§ 27 vodního zákona [a § 3 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně ZPF]:**

Vlastníci pozemků jsou povinni, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, zajistit péči o ně tak, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů. Zejména jsou povinni za těchto podmínek zajistit, aby nedocházelo ke zhoršování odtokových poměrů, odnosu půdy erozní činností vody a dbát o zlepšování retenční schopnosti krajiny.

Vodní právo 4

Ochranná pásma vodních zdrojů I) (§ 30 vodního zákona)

- § 2 odst. 8 vodního zákona: *Vodním zdrojem jsou povrchové nebo podzemní vody, které jsou využívány nebo které mohou být využívány pro uspokojení potřeb člověka, zejména pro pitné účely*
- **Ochranná pásma vodních zdrojů** (§ 30 odst. 1 vodního zákona):
 - K ochraně vydatnosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti zdrojů podzemních nebo povrchových vod využívaných nebo využitelných pro zás. pitnou vodou
 - S průměrným odběrem více než 10 000 m³ za rok a
 - Rovněž pro výrobu balené kojenecké vody nebo pramenité vody
 - Stanoví vodoprávní úřad ochranná pásma **opatřením obecné povahy**
 - Vyžadují-li to závažné okolnosti, může vodoprávní úřad stanovit ochranná pásma i pro vodní zdroje s nižší kapacitou
 - Vodoprávní úřad může ze závažných důvodů ochranné pásmo změnit, popřípadě je zrušit, viz **NSS 2 As 217/2020 – 45**: Pokud odpadl důvod stanovení OPVZ, má vodoprávní úřad pravomoc zrušit je podle § 30 odst. 9 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, a to i na návrh.
 - Stanovení ochranných pásem je **vždy veřejným zájmem**

Vodní právo 4

Ochranná pásma vodních zdrojů II) (§ 30 vodního zákona)

- Ochranná pásma se dělí na
 - Ochranná pásma I. stupně, která slouží k ochraně vodního zdroje v bezprostředním okolí jímacího nebo odběrného zařízení, a
 - Ochranná pásma II. stupně, která slouží k ochraně vodního zdroje v územích stanovených vodoprávním úřadem
- Ochranná pásma stanoví vodoprávní úřad na návrh nebo z vlastního podnětu
- Do ochranného pásma I. stupně je zakázán vstup a vjezd; to neplatí pro osoby, které mají právo vodu z vodního zdroje odebírat, a u vodárenských nádrží pro osoby, které tato vodní díla vlastní
 - Vodoprávní úřad může stanovit rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy i další výjimky ze zákazu vstupu a vjezdu
- V ochranném pásmu I. a II. stupně je zakázáno provádět činnosti poškozující nebo ohrožující vydatnost, jakost nebo zdravotní nezávadnost vodního zdroje, jejichž rozsah je vymezen v OOP o stanovení nebo změně ochranného pásma
- Za prokázané omezení užívání pozemků a staveb v ochranných pásmech vodních zdrojů náleží vlastníkům nebo nájemcům nebo pachtýřům těchto pozemků a staveb náhrada (viz rovněž **NSS 1 Aos 6/2013 – 55**)

Vodní právo 4

Odpadní vody (§ 38 vodního zákona)

- **Odpadní vody** jsou (§ 38 odst. 1 a 3 vodního zákona):
 - Vody použité v obytných, průmyslových, zemědělských, zdravotnických a jiných stavbách, zařízeních nebo dopravních prostředcích,
 - Pokud mají po použití změněnou jakost (složení nebo teplotu) a
 - Jejich směsi se srážkovými vodami,
 - Jakož i jiné vody z těchto staveb, zařízení nebo dopravních prostředků odtékající,
 - Pokud mohou ohrozit jakost povrchových nebo podzemních vod
 - Odpadní vody jsou i průsakové vody vznikající při provozování skládek a odkališť nebo během následné péče o ně, s výjimkou vod, které jsou zpětně využívány pro vlastní potřebu organizace, a vod, které odtékají do vod důlních
 - Odvádí-li se odpadní voda a srážková voda společně jednotnou kanalizací, stává se srážková voda vtokem do této kanalizace vodou odpadní

Vodní právo 4

Odpadní vody (§ 38 vodního zákona)

- **Odpadní vody** nejsou (§ 38 odst. 4 vodního zákona):
 - Vody z drenážních systémů odvodňovaných zemědělských pozemků,
 - Chladicí vody užití na plavidlech a pro vodní turbíny, u nichž došlo pouze ke zvýšení teploty, a
 - Nepoužité minerální vody z přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody
 - Srážkové vody z pozemních komunikací, pokud je znečištění těchto vod závadnými látkami řešeno technickými opatřeními podle vyhlášky, kterou se provádí zákon o pozemních komunikacích
- V pochybnostech o tom, zda se jedná o odpadní vody, rozhoduje krajský vodoprávní úřad [§ 38 odst. 15 a § 107 odst. 1 písm. p) VZ]
- K vypouštění odpadních vod do vod povrchových nebo podzemních nutně povolení k nakládání s vodami [§ 8 odst. 1 písm. c) vodního zákona]
- **§ 2 odst. 2 písm. a) zákona o odpadech**: *v rozsahu, v jakém nakládání s nimi upravují jiné právní předpisy, jsou z působnosti zákona o odpadech vyjmuty odpadní vody*

Vodní právo 4

Zneškodňování odpadních vod (§ 38 vodního zákona)

- **Zneškodňování odpadních vod:** Jejich vypouštění do vod povrchových nebo podzemních nebo akumulace s jejich následným odvozem na ČOV
- Při povolování vypouštění odpadních vod stanoví vodoprávní úřad nejvýše přípustné hodnoty množství a koncentrace vypouštěného znečištění (emisní limity) a objemu vypouštěných vod (**+ povinnost přihlížet k BAT**)
- NV č. 401/2015 Sb. a 57/2016 Sb.
- **Přímé vypouštění odpadních vod do podzemních vod je zakázáno**
 - Výjimka § 38 odst. 9 VZ: z jedné nebo několika územně souvisejících staveb pro bydlení, staveb pro rodinnou rekreaci nebo z jednotlivých staveb poskytujících ubytovací služby [...], pokud není v daném případě technicky možné nebo s ohledem na zájmy chráněné tímto zákonem nebo jinými právními předpisy možné nebo žádoucí, vypouštění odpadních vod do vod povrchových

Povolení vypouštění odpadních vod do vod podzemních podle věty druhé nelze vydat bez souhlasného vyjádření osoby s odbornou způsobilostí

Maximální povolené množství odpadních vod do 15 m³/den
- Kdo akumuluje odpadní vody v bezodtokové jímce, je povinen zajišťovat jejich zneškodňování odvozem na čistírnu odpadních vod [...]

Vodní právo 4

Závadné látky (§ 39 vodního zákona)

- Závadné látky (§ 39 odst. 1 vodního zákona) jsou látky,
 - Které nejsou odpadními ani důlními vodami **a**
 - Které mohou ohrozit jakost povrchových nebo podzemních vod

Každý, kdo zachází se závadnými látkami, je povinen učinit přiměřená opatření, aby nevnikly do povrchových nebo podzemních vod a neohrozily jejich prostředí

Každý, kdo zachází se zvláště nebezpečnými závadnými látkami nebo nebezpečnými závadnými látkami nebo kdo zachází se závadnými látkami ve větším rozsahu nebo kdy zacházení s nimi je spojeno se zvýšeným nebezpečím, je povinen učinit odpovídající opatření, aby nevnikly do povrchových nebo podzemních vod nebo do kanalizací, které tvoří součást technologického vybavení výrobního zařízení

- Vodoprávní úřad může při použití závadných látek povolit výjimku
- Seznam nebezpečných závadných látek a dalších látek nebo skupin látek, které v obdobné míře vyvolávají znepokojení, je uveden v příloze č. 1 k VZ
- Zvláštní kategorií nebezpečných závadných látek jsou prioritní látky (NV)

Vodní právo 4

Rozdíl mezi odpadní vodou a odpadem/závadnou látkou (na příkladu čistírenského kalu)

- § 2 odst. 2 písm. a) zákona o odpadech: v rozsahu, v jakém nakládání s nimi upravují jiné právní předpisy, jsou z působnosti zákona o odpadech vyjmuty odpadní vody – jiné povinnosti k odpadům a odpadním vodám
- Výstup z čistírny odpadních vod může být z definic odpadních vod a závadných látek (§ 38 odst. 1 a § 39 odst. 1 vodního zákona) toliko odpadní voda či závažná látka (nikoliv obojí) – v případě odpadní vody znečištěné závadnými látkami jde stále o odpadní vodu
- **MS v Praze 10 A 53/2014-57:** Na základě takto definovaných legálních pojmů je třeba dospět k závěru, že zákonné režimy nakládání s odpadními vodami a závadnými látkami dopadají na odlišné vzájemně neslučitelné situace. Odpadní voda z povahy věci obsahuje znečišťující látky, které by splňovaly definici závažné látky, pokud by se vyskytly samostatně.
- Zásadní rozdíl, zda se jedná o ČOV s kalovou koncovkou – výstupem je čistírenský kal – či bez kalové koncovky – výstupem je odpadní voda (sdělení odboru odpadů Ministerstva životního prostředí k čištění městských odpadních vod ve smyslu zákona č. 223/2015 Sb. ze dne 20. ledna 2016)
- Korigován názor ČIŽP/MŽP, že jakkoliv výstup z ČOV opustí čistírenský proces z důvodu převozu na ČOV s kalovou koncovkou, nejedná se o závažnou látku – jde o odpadní vodu

Vodní právo 4

Havárie (§ 40 a § 41 vodního zákona)

- **Havárií** je mimořádné závažné zhoršení nebo mimořádné závažné ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod (§ 40 odst. 1 vodního zákona)
- Případy závažného zhoršení nebo mimoř. ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod ropnými látkami, zvláště nebezpečnými závadnými látkami, popřípadě radioaktivními zářiči a radioaktivními odpady, nebo dojde-li ke zhoršení nebo ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod v CHOPAV nebo v OPVZ
- V případech, kdy uživatel závadných látek zachází s těmito látkami ve větším rozsahu nebo kdy zacházení s nimi je spojeno se zvýšeným nebezpečím pro povrchové nebo podzemní vody, má uživatel závadných látek povinnost vypracovat **havarijní plán** a předložit jej ke schválení vodoprávnímu úřadu
- **Původce havárie** je povinen činit bezprostřední opatření k odstraňování příčin a následků havárie. Přitom se řídí havarijním plánem, popřípadě pokyny vodoprávního úřadu a ČIŽP („lex Bečva“ v legislativním procesu)
- Kdo způsobí nebo zjistí havárii, je povinen ji neprodleně hlásit Hasičskému záchrannému sboru České republiky nebo jednotkám požární ochrany nebo Policii České republiky, případně správci povodí

Vodní právo 4

Opatření k nápravě havárie (§ 42 vodního zákona)

- K odstranění následků nedovoleného vypouštění odpadních vod, nedovoleného nakládání se závadnými látkami nebo havárií uloží vodoprávní úřad nebo ČIŽP tomu, kdo porušil povinnost k ochraně povrchových nebo podzemních vod nebo původci havárie, povinnost provést opatření k nápravě závadného stavu, popřípadě též opatření k zajištění náhradního odběru vod, pokud to vyžaduje povaha věci
- Náklady na provedení opatření nese ten, jemuž bylo opatření uloženo
- Pokud ten, komu byla uložena opatření, je neplní a hrozí nebezpečí z prodlení, zabezpečí opatření k nápravě VPÚ nebo ČIŽP na jeho náklady
- Vlastníci majetku, na němž závadný stav vážne nebo jejichž majetku je nutno použít při odstranění závadného stavu a kteří nejsou těmi, jimž bylo opatření k nápravě uloženo, jsou povinni strpět provedení opatření
- **KS v ÚL 15 A 41/2010 – 41:** Pokud je ukládáno opatření k nápravě tomu, kdo porušil povinnost k ochraně povrchových nebo podzemních vod, tedy původci závadného stavu, je nutné, aby i výsledek šetření otázky, kdo je původcem a v jaké skutečnosti spočívalo porušení povinnosti k ochraně povrchových nebo podzemních vod, našel odraz v samotném výroku rozhodnutí.

Vodní právo 4

Řešení havárie jako ekologické újmy

- Opatření k nápravě se neuloží, pokud bylo k nápravě ekologické újmy na povrchových nebo podzemních vodách vydáno rozhodnutí o uložení nápr. opatření podle zákona o předcházení ekologické újmě č. 167/2008 Sb.
- **Rovněž viz § 21 odst. 4** zákona o předcházení ekologické újmě:
 - Je-li příčinou vzniku ekologické újmy havárie podle vodního zákona, postupuje se při jejím zneškodňování a odstraňování jejích škodlivých následků podle § 40 a 41 vodního zákona; při ukládání nápravných opatření k odstranění následků takové havárie se postupuje podle tohoto zákona*
 - § 2 odst. 1 písm. b): **Ekologickou újmu** nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí, která se může projevit přímo nebo nepřímo; jedná se o změnu na podzemních nebo povrchových vodách včetně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, která má závažný nepříznivý účinek na ekologický, chemický nebo množstevní stav vody nebo na její ekologický potenciál, s výjimkou nepříznivých účinků v případech stanovených podle § 23a odst. 4 a 7 vodního zákona*
- Ekologická újma řešena rovněž v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Děkuji za pozornost